

Motion till riksdagen 2019/20:3249

av **Ola Johansson m.fl. (C)**

Människan i centrum

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sambor ska kunna avtala om att deras gemensamma bostad ska utgöra samboegendom även om den inte införskaffats för gemensamt bruk och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av regelverket för att underlätta en mer skyndsam bodelning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över systemet för ekonomiskt stöd för en bodelningsprocess och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på medling innan man får stämma i domstol i vårdnadsfall och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildningsinsatser för yrkesverksamma som i tjänsten befattar sig med fall rörande vårdnad, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sekretessbrytande bestämmelser vid vårdnadsutredningar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över bostadsbidraget för särlevande föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regler rörande underhållsbidrag och underhållsstöd och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad rätt till information för föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten för barn att behålla kontakten med en varaktig social förälder ska ses över och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att processen att pröva föräldraskap för en icke födande förälder ska kunna påbörjas, och i de fall det är möjligt även slutföras, i perioden mellan befruktning och födelse och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frågan om utländska domars giltighet när det gäller vårdnad för barn som fötts genom surrogatmoderskap i utlandet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om ett tredje juridiskt kön och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av professionalisering av gode män för vissa huvudmän och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillsynsmyndighet för gode män och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett bättre system för gode män och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunens konsumentvägledning och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att löpande följa upp lagstiftningen kring snabblån och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av befintlig lagstiftning i syfte att öka tryggheten vid köp av begagnade bilar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Samhället förändras och lagstiftningen måste förändras med det. Familjer ser annorlunda ut idag än de gjorde för 50 år sedan; barn blir till på fler sätt och till en större variation av föräldrakonstellationer än förr och människor har större frihet att leva sina liv som de vill och med den identitet de känner sig hemma i. Även när det gäller konsumentförhållanden och hur vi säljer och köper varor och tjänster har samhället i stora delar förändrats, medvetenheten om klimat- och miljöförändringar har ökat och med den konsumtionen. Ett förändrat samhälle kräver förändrad lagstiftning bland annat när det gäller familje- och konsumentpolitik.

Sambolagen är en trygghetslag som ska göra att människor som väljer att bo tillsammans utan att gifta sig får en större trygghet än de utan denna lag skulle ha haft. Det är inte ovanligt att par väljer att flytta ihop i den enes bostad. För att bägge ska kunna bli ägare till fastigheten, om det finns lån som överstiger 85 % av fastighetens taxeringsvärde och bägge ska stå på lånet, måste den som flyttat dit köpa en andel av fastigheten, vilket kan få stora skatterättsliga konsekvenser. Ett långsiktigt förhållande innebär ofta gemensamma investeringar i bostaden. I sådana fall är det en fördel om bägge parter också är ägare till fastigheten – eller att den åtminstone utgör samboegendom. Detta eftersom bägge parter då får ut hälften var vid en separation eller ett dödsfall. Med dagens lagstiftning kan frågan i och för sig lösas genom att halva fastigheten ges i gåva till den andra sambon utan att denne går in som medlåneansvarig, men detta kan orsaka problem längre fram. Ofta löses situationen inte alls i förhand, utan problem uppstår istället längre fram. Centerpartiet vill göra det möjligt att avtala om att egendomen, som utgör sambors gemensamma bostad, ska vara samboegendom för att trygga båda parter investeringar och förhindra att parterna måste flytta till en gemensam bostad för att egendomen ska anses vara samboegendom.

Det finns ett statistiskt säkerställt samband mellan jämställda inkomster och sannolikheten för skilsmässa. Ju mindre inkomstgap mellan män och kvinnor, desto fler skilsmässor. 7 av 10 tror att pengar kan vara en bidragande orsak till att man stannar i en relation man egentligen vill lämna. Vid en skilsmässa ska normalt en bodelning göras. Om parterna inte kommer överens om bodelningen kan båda eller en av dem ansöka hos tingsrätten om att en bodelningsförrättare ska utses. Det finns idag väldigt små möjligheter för en bodelningsförrättare att skynda på bodelningsprocessen, vilket gör att den ena parten kan förhålla processen i flera år. Under tiden kan den ekonomiskt svagare parten tvingas leva mycket knapert, ha svårt att få ett bolån och tvingas lägga mycket tid och energi på att driva bodelningen vidare. En bodelning som tar flera år kan bli mycket dyr och täcks inte av rättsskydd i hemförsäkringen eller rättshjälp från staten. Centerpartiet vill utreda regelverket som påverkar hur lång tid bodelningar tar. Till exempel kan en översyn av banksekretessen för att garantera bodelningsförrättaren tillgång till information, möjligheten för bodelningsförrättaren att besluta om vite och en förändring av processreglerna kring bodelning övervägas.

Möjligheten att förkorta bodelningsprocessen skulle underlätta för den ekonomiskt svagare parten, inte sällan kvinnor med låg inkomst, och skulle ge denna stabilare ekonomi, mindre psykisk press och möjlighet att komma vidare i livet. Gränserna för ersättningsgaranti, som ger visst ekonomiskt stöd för att kunna anlita en bodelningsförrättare, har inte förändrats sedan 1990-talet och de senaste fem åren har antalet utbetalningar avseende bistånd till bodelningsförrättare nära nog halverats. Åren 2017 och 2018 gjordes runt 20 utbetalningar per år fast antalet människor i behov av ekonomiskt stöd kan antas vara mycket högre. Att antalet bodelningar båda dessa år låg runt 1 100 per år visar att väldigt få tillerkänns denna ersättning, trots att många fler skulle behöva stöd. Regelverket för ersättningsgarantin ger i de fall den godkänns rätt till högst fem timmars arbete för en bodelningsförrättare, vilket är alltför lite tid för de allra flesta bodelningar. Såväl beloppsgränser som hur många timmars hjälp som bör tillerkännas behöver ses över.

Antalet vårdnadsfall har ökat stort sedan ny lagstiftning trädde ikraft 2006. Centerpartiet vill att barn i största möjliga mån ska kunna ha en bra relation till båda sina föräldrar i alla fall där det inte förekommer till exempel en våldsproblematik. En separation behöver inte vara jobbig för ett barn om föräldrarna håller sams och barnet får möjlighet att behålla kontakten med båda sina föräldrar. Samhället behöver hjälpa föräldrar och barn så att konflikterna vid en separation blir så få som möjligt. Medling har i andra länder visat sig minska konflikterna mellan föräldrar och minska antalet vårdnadsfall och Centerpartiet vill därför att detta ska bli en förutsättning för att få stämna om vårdnad och boende för gemensamma barn i domstol.

För barnet är det en nödvändighet att en vårdnadsprocess blir så bra som möjligt, att föräldrarna kan hålla sams och att ett bra beslut tas. Såväl de som ska göra vårdnadsutredningar och genomföra samarbetsamtal som domare med ansvar för vårdnadsprocesser behöver mer kunskap kring barns behov när föräldrarna separerar, hur en sådan process kan bli så smidig som möjlig för barnet och hur man säkerställer att man kommer till rätt beslut. Utredningsprocessen kan behöva ses över för att tillse att denna baseras på fakta så att beslutet verkligen blir till barnets bästa. En del i detta bör vara att innan beslut tas utreda frågor som rör till exempel grov kriminalitet hos föräldrarna och missbruk.

Många som arbetar med vårdnadsutredningar vittnar om att utredningarna försvåras av de regler som är satta att skydda integriteten hos de inblandade. Integriteten ska skyddas, men samtidigt får dessa regler inte leda till att barnets fall inte kan bedömas ordentligt. Fler sekretessbrytande bestämmelser behövs för att ordentliga vårdnadsutred-

ningar ska kunna göras. Ge möjlighet för utredarna att prata med barnen utan vårdnadshavarnas medgivande och utred möjligheten att även ta in uppgifter till exempel från barnets lärare, fritidspedagog eller tränare. Det är viktigt för barnen att de får information om det som sker på sitt sätt. Lika väl som man ska kunna prata med barnet utan föräldrarna behöver information och beslut berättas för barnet på hans nivå.

Barn ska ha en bra bostad oavsett var de bor. De regler kring särlevande med underåriga barn som rör bostadsbidrag fungerar idag inte väl. Bostadsbidrag vid växelvis boende kan man få om barnet bor hos en i minst 12 dagar per månad. Den skarpa gränsdragningen gör att många föräldrar där barnet bor ungefär halva tiden hos vardera föräldern förlorar bostadsbidraget om barnet under en eller ett par månader bor färre än 12 dagar hos den andra föräldern. Detta leder till ekonomisk osäkerhet och en osäkerhet för såväl barn som förälder kring boendet. Reglerna för bostadsbidrag för växelvis boende bör ses över för att bättre anpassas till familjers vardag och verklighet.

Enligt regler som gäller sedan 2016 ska föräldrar i första hand lösa betalningen av underhållsbidrag utan Försäkringskassan som mellanhand. I det fall det inte fungerar på grund av att den ena föräldern inte vill samverka eller inte kan betala kan man söka underhållsstöd hos Försäkringskassan. Försäkringskassan kan då som tidigare gå in och betala underhållsstöd och den betalningsansvariga föräldern betalar till Försäkringskassan, under förutsättning att de har förmågan. I det fall det har fungerat med betalningar till Försäkringskassan i minst sex månader så upphör Försäkringskassan som mellanhand. Detta har lett till att vissa föräldrar efter sex månader slutar betala stödet och att den mottagande föräldern i vissa fall, till exempel på grund av tidigare våldsamt eller på grund av att den andra föräldern flyttat utomlands står utan underhållsbidrag. Något som går ut över barnet. Centerpartiet föreslår en översyn av regelverket för att tillse att barnen inte kommer i kläm när det gäller föräldrarnas ekonomiska mellanhanden.

En tydlig källa till konflikter efter en separation är att den ena föräldern, nämligen den som barnet är skrivet hos, får all information rörande barnet som kommer från till exempel myndigheter, sjukvård och skola. Att tillse att myndighetspost, post från hälso- och sjukvården, förskola/skolan med mera kommer båda föräldrarna till del skulle kunna bidra till att minska de konflikter som kan finnas mellan föräldrarna. Det skulle leda till att båda föräldrarna känner sig lika delaktiga i barnets liv och är något som bör utredas med målet att hjälpa såväl barn som föräldrar till färre konflikter.

Många barn får glädjen att ha fler vuxna än två i sin vardag och växer upp med flera så kallade sociala föräldrar. De band som kan finnas mellan ett barn och en social förälder kan vara lika starka som banden till en biologisk förälder och det är viktigt att alla barn har ett juridiskt skydd oavsett i vilken typ av familjebildning barnet växer upp. Det är angeläget att bejaka barns möjligheter att ha en fortsatt kontakt med vuxna som är eller har varit en viktig del av deras liv. Centerpartiet vill se en översyn av möjligheten för barn att behålla kontakten med en varaktig social förälder.

Familjer kan se olika ut och samhället måste anpassa sig efter det. Idag föds barn, till exempel efter spermadonation av känd eller okänd donator, som får vänta länge på att beslut kring vem som är vårdnadshavare tas. Det skapar en osäkerhet för barnet, vilket för Centerpartiet är oacceptabelt. Vi vill att föräldraskapsutredningar ska påbörjas redan under graviditetens gång så att frågan om föräldraskap i så många fall som möjligt är klar när barnet föds och ett beslut kan tas så snart som möjligt. Det skulle öka tryggheten för såväl barn som föräldrar.

Situationen med barn som är ett resultat av surrogatmoderskap och som under lång tid står utan reell vårdnadshavare är oroande. Osäkerheten hos myndigheterna och långa

handläggningstider har lett till rättsosäkerhet för barnet och har dessutom varit påfrestande för föräldrarna. Det är viktigt att det är enkelt att snabbt fastställa vårdnadshavare och att det är tydligt hur detta ska göras. Rättssäkerheten kring surrogatmoderskap i vissa länder är hög och att det efter genomgången surrogatmoderskap i ett sådant land är viktigt att det, då detta ökar tryggheten för barnet, går väsentligt fortare att fastställa vårdnadshavare. En färsk dom från Högsta domstolen ger vid handen att det i vissa fall är nödvändigt att erkänna en utländsk dom för att tillgodose barnets rätt till privatliv och för att uppfylla principen om barnets bästa. I ett särskilt tillägg konstaterar Högsta domstolen att erkännandet innebär att flera viktiga principer i svensk lagstiftning på området för assisterad befruktning får ge vika eller annars inte fullt ut kan upprätthållas och att följdfrågor uppkommer som inte kan hanteras inom ramen för en dom. Högsta domstolen uttrycker att det därför finns anledning för lagstiftaren att utreda de frågor som aktualiseras. En sådan utredning ser Centerpartiet som en prioritet för att öka tryggheten för de barn som tillkommit genom surrogatmoderskap i utlandet.

I enlighet med nuvarande lagstiftning och praxis är utgångspunkten vid ett omhändertagande av barn att adoption inte ska övervägas om det finns den minsta chans att de biologiska föräldrarna kan återta sitt ansvar. Därav har inhemsk adoption kommit att bli mycket ovanlig. Utgångspunkten i alla frågor som rör barn är att sätta barnets bästa främst. Vad som är bäst för barnet är dock inte givet i alla situationer och kan ofta behöva utredas noga. Det går att ifrågasätta huruvida utgångspunkten om återförening med de biologiska föräldrarna i alla lägen är till barnets bästa. Det förefaller sannolikt att det idag finns flertalet fall där de biologiska föräldrarna troligen aldrig kommer att kunna bli aktuella som lämpliga vårdnadshavare. Det är rimligt att anta att barn som inte har bott hos de biologiska föräldrarna på flera år och som knutit an till en ny familj, i många fall mår bättre av kontinuiteten som är förknippad med att stanna i den nya familjen. Barnets rätt till kännedom om sitt ursprung är en av de grundläggande principerna i FN:s barnkonvention. Det biologiska släktskapet väger ofta tungt och de flesta människor söker någon form av förankring till sina rötter. Därför är det mycket viktigt att det ska utredas och stå bortom alla tvivel att de biologiska föräldrarna inte kommer att kunna ta hand om barnet, om adoption ska vara aktuell. Det är också viktigt att föräldrar inte drar sig för att söka stöd hos socialtjänsten av rädsla för att barnet ska bortadopteras. Dock ska det understrykas att det är barnets bästa som ska vara vägledande – inte de biologiska föräldrarnas rätt till sitt barn. Centerpartiet vill, med barnets bästa som utgångspunkt, undersöka förutsättningarna för en lagändring i syfte att i större utsträckning än idag kunna föra samtal om adoption i de fall där de biologiska föräldrarna har en mycket dålig prognos att inom över-skådlig framtid kunna ta hand om sitt barn.

Det finns människor som inte känner en tillhörighet till vare sig ett manligt eller kvinnligt kön och det är viktigt att vi tar deras situation på allvar. Centerpartiet vill att frågan om ett tredje juridiskt kön utreds för att utröna hur detta skulle kunna införas samtidigt som vi, vid en eventuell omläggning av personnummersystemet, fortsatt kan analysera all offentlig statistik utifrån ett genusperspektiv. Detta är en förutsättning för att arbetet för ökad jämställdhet ska kunna säkerställas.

Centerpartiet driver sedan tidigare att en professionalisering för gode män för ensamkommande bör införas. Detta för att det rör sig om en grupp som kräver särskilda kunskaper att företräda. Det finns dock även andra grupper som kan ha ett behov av en professionell god man, en person som till exempel kan vara anställd inom kommunen. Även Riksrevisionen har föreslagit att delar av godmanskapet professionaliseras, utan att peka ut något särskilt område, men grupper som bland annat skulle kunna komma

ifråga är personer med ett missbruk, tidigare våldshistorik eller viss psykisk sjukdom. Centerpartiet föreslår att regeringen återkommer med förslag på hur ett sådant system skulle kunna se ut.

En rapport från Riksrevisionen från december 2017 slår fast att verksamheten med gode män är sårbar eftersom den till stor del bygger på att ideellt engagemang från de som åtar sig uppdraget som god man. Därmed riskerar det att falla samman och lämna tusentals utsatta människor i sticket. De återstående hårt arbetande gode männen och kommunerna hamnar då i en omöjlig sits. Riksrevisionen har föreslagit att regeringen inrättar en nationell myndighet som ansvarar för tillsynen, tar fram statistik och samordnar utbildningsinsatser. Det är något som Centerpartiet krävt länge och som även SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) vill se. Det skulle också ge möjlighet till en mer övergripande granskning av systemet med gode män och en bättre möjlighet till likvärdiga och bra utbildningar för gode män, liksom till olika former av stöd till dessa viktiga samhällsbärare.

Många av de regler som rör gode män är utformade så att de riskerar att begränsa viljan för människor att bli god man. Detta i kombination med en låg ersättning och brist på utbildning för de som tar sig an uppdrag som god man riskerar att på sikt leda till att systemet slutar fungera. Exempel på regler som inte fungerar väl i praktiken är bland annat att god man är ansvarig för arkivering av handlingar åt huvudmannen i tre år, oavsett om den gode mannen har lämnat ifrån sig uppdraget eller inte. Om den gode mannen dör ska dödsboet ta över ansvaret. Bristen på sekretess för den som är god man gör att man kan tveka att vara god man åt en person om det finns den minsta risk att denne eller dennes familj kan tänkas bli hotfull eller våldsam, i synnerhet som det är svårt att bli entledigad från godmanskapet så länge det inte finns någon som är beredd att ta över. Regeringen bör tillsätta en utredning för att hitta långsiktiga lösningar på frågan om gode män.

Anmälningarna till Allmänna reklamationsnämnden (ARN) ökar samtidigt som många kommuner drar ner på sin konsumentvägledning. Ofta är det personer som har ett stort behov av hjälp med vägledning i konsumentfrågor som råkar mest illa ut. En konsumentvägledning som bidrar till att konsumenter gör färre misstag och därmed får färre problem skulle bidra inte enbart till att reducera samhällets kostnader för konsumentproblem utan även till att reducera handelns kostnader för klagomål. Bristen på konsumentvägledning torde vara av intresse för såväl kommuner som företag varför en lösning skulle kunna vara att kommunerna i högre grad samverkar med företag kring detta. Regeringen bör också se över hur Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden kan bidra till kommunal konsumentvägledning för att skydda den svaga konsumenten.

2018 kom nya regler rörande snabbblån där en mer ansvarsfull marknad för högkostnads krediter och snabbblån var huvudsyftet. Genom att först och främst införa ett räntetak och ett kostnadstak för denna typ av krediter var syftet att höja tryggheten för låntagare. De konsumenter som ofta ansöker om snabbblån är också en grupp som i stor utsträckning löper större risk att stöta på svårigheter med återbetalningen. Centerpartiet värnar denna grupp och vill att regeringen ska agera för att löpande följa upp den nya lagstiftningen för att säkerställa att den befintliga lagstiftningen fyller sitt syfte.

Försäljning av begagnade bilar är tyvärr ett område som utnyttjas för bedrägerier av olika slag. Vid köp av en begagnad bil är det möjligt att kontrollera fordonets skulder via Transportstyrelsens hemsida, men tyvärr kan varken Transportstyrelsen eller Kronofogden lämna en fullständigt uppdaterad bild över alla utfärdade fordonsrelaterade skulder som finns på ett visst fordon. Det beror på att det tar tid innan vissa skulder upp-

dateras eller registreras i vägtrafikregistret. Många känner sig utsatta och blir lurade på pengar i samband med handel med begagnade bilar. Centerpartiet anser att det behövs en översyn av det regelverk som ska reglera dessa affärer.

Ola Johansson (C)

Martina Johansson (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Per Schöldberg (C)

Johan Hedin (C)

Linda Ylivainio (C)

Jonny Cato (C)